

## 1. Achtergrond en verantwoording

De wijkkerkenraad Vredenoord heeft eind 2017 vergaderd over de toekomst van de wijkgemeente en in het bijzonder de twee vierplekken. De directe aanleiding was het aflopen van het huurcontract voor de Adventskerk per 31 december 2022 met een opzegtermijn van één jaar. Daarnaast werd geconstateerd dat het aantal leden van de wijkgemeente afneemt, het kerkbezoek terugloopt en dit ook effecten heeft op de organisatorische draagkracht van de gemeente (vervullen vacatures). Onder de leden zien we een toenemende diversiteit in geloven en beleven.

Vanuit de Protestantse Gemeente Assen wordt duidelijk dat de beschikbare financiën afnemen (opbrengst Kerkbalans PGA-breed). Ook wil de PGA beleid herijken rond het vervullen van vacatures voor predikanten en kerkelijk werkers in verband met het emeritaat van vier ‘zittende’ predikanten (PGA-breed), waaronder als laatste onze eigen predikant Roeland Busschers, begin 2024.

*“Van oudsher is de verhouding tussen de reformatie en het kerkgebouw ambivalent en eigenzinnig (...). Deze ambivalentie komt vooral tot uitdrukking in de fundamentele aarzeling een keuze te maken tussen een vaste plaats voor de eredienst, als de ontmoeting van God met zijn gemeente, en de noodzakelijke behuizing voor deze ontmoeting. Immers, in het bouwen van behuizingen ordent de mens de wereld. In maat en getal berekent de mens zich zijn wereld en probeert grip op haar te krijgen. Zo gezien kunnen de specifiek als zodanig ontworpen kerkgebouwen gelden als evenzovele pogingen God naar de maat van de mens en de gemeente te modelleren. Juist de protestantse kerken zijn zich steeds bewust geweest van dit dilemma, en staan derhalve huiverig tegenover iedere vormgeving van het geloof in God in hout en steen. Zonder dat zij zich vervolgens daaraan hebben kunnen en willen onttrekken.”*

Uit: Een protestantse visie op het kerkgebouw. PKN, juni 2008

De wijkkerkenraad is van mening dat een zorgvuldig beleidsproces nodig is om de – ondanks de overweging uit bovenstaand citaat, mogelijk pijnlijke - besluitvorming over het vraagstuk rond de vierplekken in dit brede perspectief te laten plaatsvinden. De wijkkerkenraad besloot daarom tot het formeren van een “Werkgroep Toekomstscenario’s”, die eind van het voorjaar in 2018 is geïnstalleerd. Zoals afgesproken werd het CvK gevraagd te participeren, maar deze besloot daarvan af te zien in verband met het starten van een eigen beleidsproces.

Eind februari 2019 presenteerde de werkgroep onder de titel ‘Vredenoord Vitaal’ een gedegen beleidsrapport in het moderamen. Na een presentatie en gesprekken in de kerkenraad werd de gemeente tijdens een ‘Vredenoord viert’ dienst eind mei geïnformeerd en spraken we met elkaar door over “Wat betekent ‘kerk-zijn’ ten diepste voor u/jou?”. Het advies van de werkgroep volgend, vonden in de zomer zeven gemeentegesprekken plaats (met gemiddeld een kleine 20 bezoekers per keer), waarin we met elkaar verder zochten naar onze gezamenlijke bepalende waarden en de kernen van ons gemeente zijn. Tenslotte was er eind augustus een bijeenkomst waarin zo’n 40 gemeenteleden met de werkgroep in gesprek gingen over de rapportage; ook kwamen nog enkele schriftelijke reacties bij de werkgroep en rechtstreeks bij de kerkenraad binnen. De werkgroep stuurde naar aanleiding hiervan een addendum bij het rapport aan de wijkkerkenraad.

Met de bagage van al deze gesprekken en schriftelijke informatie heeft de wijkkerkenraad tijdens zijn beleidsdag op 31 augustus het profiel van Vredenoord opnieuw beschreven en enkele beleidslijnen uitgezet, die in deze notitie worden verwoord. Maar eerst schetsen we onze ‘bagage’ in hoofdlijnen.

## 2. Uitkomsten rapport en gesprekken

### *Scenario's toekomst Vredenoord*

De werkgroep 'Toekomstscenario's vierplekken' schetst in zijn gedegen rapportage in woorden en cijfers helder de achtergrond en ontwikkeling van Vredenoord. Hij gaat in op de specifieke kwaliteiten van de vierplekken en de voormalige wijkgemeenten (en de onderlinge verschillen), het dalende ledental en kerkbezoek, de opbouw van het ledenbestand (vergrijzing en ontgroening), de deelname aan andere kerkelijke activiteiten in de kerkgebouwen, de afnemende inkomsten en de kosten en de relatie met andere wijkgemeenten.

Er worden door de werkgroep vervolgens meerdere scenario's beschreven bij de keuze voor een of meer vierplekken. Vanuit de overtuiging dat "inhoud gaat voor gebouwkeuze", gaat de werkgroep bij de schets van verschillende scenario's in op de waarden en overtuigingen die de keuze voor het betreffende scenario ondersteunen of ontkrachten.

Een onderscheidend profiel van de wijkgemeente t.o.v. andere wijken wordt door de werkgroep belangrijk gevonden. Hij wordt daarin gesteund door de adviezen uit andere kerkelijke gemeenten in het land. De werkgroep zelf omschrijft het profiel van de wijkgemeente als "diaconaal en muzikaal-liturgisch". Daarbij wordt expliciet aandacht besteed aan: diaconaat, kerkzijn in de buurt, economie en geloof, kunst en cultuur, en muziek. De werkgroep constateert in feite dat Vredenoord voor jongeren en jonge ouders met een evangelisch inslag niet veel te bieden heeft.

De werkgroep komt op basis van de eigen analyse niet met een concreet voorstel (was ook niet de opdracht) en adviseert de kerkenraad om -net als hij zelf heeft gedaan- het keuzeprocess voor de vierplekken te starten met het bespreken van de inhoud, de waarden en de overtuigingen. De kerkenraad heeft dit advies overgenomen.

### *Waarden/kernelementen*

Kort besteden we hier aandacht aan de uitkomsten van de gemeentegesprekken over onze waarden, zoals die door de wijkkerkenraad zijn ervaren.

- a) In de gesprekken werd er door velen de nadruk op gelegd dat je 'met elkaar' kerk bent, 'samen' vormen we een 'gemeenschap' van mensen die iets nastreven. De 'ontmoeting met elkaar en met God' is daarin belangrijk, de plek/het gebouw veel minder. Het gaat om kennen en gekend worden. Daarin spelen de doordeweekse activiteiten een goede rol, het 'samen doen' geeft verbinding met elkaar en de wijkgemeente. Eén viering of één vierplek zou de ontmoeting versterken.
- b) De architectuur van het gebouw is wel van belang voor de beleving van vieringen, de kerkmuzikale traditie en andere activiteiten, ook die door de week. Sommigen benadrukken de waarde van het ervaren van schoonheid. Die andere activiteiten, weergegeven met de blauwgrijze bollen, zijn medebepalend voor ons profiel en vormen ten dele ook het onderscheid tussen Vredenoord en andere wijkgemeenten van de PGA en andere kerkgemeenschappen.
- c) Aangegeven wordt dat een deel van de activiteiten door de week of andere vieringen, sterk gebouwgebonden zijn. Veel van die activiteiten worden min of meer autonoom georganiseerd, maar hebben vaak wel onderling verbinding. Ook 'mensen van buiten' participeren; soms wordt dit aangeduid als een missionair element. Het totaaloverzicht van wat er allemaal gebeurt binnen en vanuit de wijkgemeente ontbreekt. De rol van de kerkenraad bij deze 'blauwgrijze bollen' is onduidelijk. De wijkkerkenraad zou niet alleen moeten faciliteren, maar ook activiteiten versterken en extra profileren. Daarnaast zijn heldere kaders gewenst, zoals: de activiteiten dienen open te staan voor iedereen, er dient een duidelijke organisatorische verbinding te zijn met de wijkgemeente ('linking pin').

- d) De viering speelt - voor de mensen die aan de gesprekken deelnamen - een belangrijke centrale rol. Het levert voeding voor de (kerkelijke) activiteiten door de week, de viering inspireert, sommigen hebben het over 'resetten'. Ook wordt regelmatig het belang van de 'uitleg' genoemd en de aandacht voor vragen rond zingeving.
- e) Het 'kerk-zijn in de wijk' roept vragen op: hoe en in hoeverre zijn we dat echt, en hoe verhoudt dit zich tot de ontwikkeling om steeds meer zaken op Assens niveau op te pakken (doelgroepenpastoraat, diaconie, missionair werk, kerkmuzikale activiteiten, etc.)?
- f) Er is een duidelijke behoefte aan het op deze manier met elkaar praten over wat we belangrijk vinden, wat ons beweegt. De ruimte en het respect dat er in de wijkgemeente is voor verschillende manieren van geloven en beleven, is een onderscheidend kernelement van ons 'gemeente-zijn'.
- g) Uit de gesprekken ontstaat de indruk dat de gemeente zeker niet terug wil naar een situatie als vóór de fusie en lijkt toe aan het zetten van volgende stappen in de ontwikkeling.

### 3. Profiel van wijkgemeente Vredenoord

De wijkkerkenraad geeft hierna zijn beeld van het profiel van onze wijkgemeente. De PGA-wijkgemeente Vredenoord is in 2014 ontstaan na een samengaan van wijkgemeente Vredeveld en wijkgemeente Assen Noord. Beiden verschilden, maar toonden inhoudelijk vooral overeenkomsten. De geloofscultuur van Vredenoord wordt bepaald door de veelkleurige gemeenschap, waarbinnen geloven op veel verschillende manieren inhoud en betekenis krijgt en ook verschillend wordt beleefd. In de gemeente is plaats voor iedereen, kan ieder zijn eigenheid laten zien en beleven en wordt daarin gewaardeerd. Wij vatten dit samen in het woord 'ruimzinnig'.

#### *Zoeken en leren*

De leden van de gemeente zoeken naar de betekenis van het christelijk geloof voor hun persoonlijk leven en voor de wereld waarin zij staan. Zij laten zich daarbij inspireren door de Bijbel, de christelijke traditie en de verhalen van 'mensen onderweg'. Hoewel we verschillen in onze geloofsbeelden, is voor velen 'twijfel' een wezenlijk onderdeel van de zoektocht en het leren. Antwoorden, of misschien beter: nieuwe vragen, worden veelal gezocht vanuit een theologische visie die ons op het gebied van zingeving en geloof in het leven ruimte geeft en soms ook tegengeluiden laat horen. Het gaat over geloofsvragen, maar vooral ook over: hoe kan ik als mens, in openheid, met mijn geloof, in deze samenleving staan en van betekenis zijn voor de andere mens.

#### *Samen en doen*

Dienstbaarheid aan God en aan de wereld, en in de onderlinge gemeenschap staan centraal. In het tweede deel van de *missie* van Vredenoord (uit het fusiedocument van 2014) wordt dat als volgt verwoord: "Gemeentelieden willen bijdragen aan een samenleving waar iedereen tot zijn recht komt. Kernwoorden daarbij zijn: ontmoeten, aandacht, elkaar scherp houden, betrokkenheid bij de wereld en bij elkaar (...)." Vanuit de wijkgemeente zijn velen betrokken bij het onderlinge pastoraat, maar er zijn ook opvallend veel activiteiten op het diaconale en missionaire vlak. Daarnaast is er een verbinding met bijzondere groepen, met name cliënten van GGZ Drenthe, Vanboeijen en met bewoners van het AZC. Vredenoord is een broedplaats van ideeën en initiatieven, die ook de ruimte krijgen om tot duurzame activiteiten uit te groeien.

#### *Beleven*

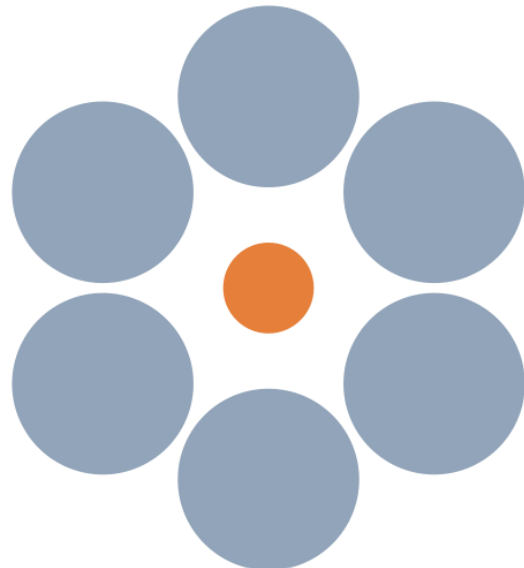
In het zoeken naar zingeving en betekenis, ervaren we de onderlinge diversiteit in het beleven van het 'heilige', in de wijze, de plek en het moment waarop we geraakt worden. Veel kerkleden zoeken dit vooral in de viering op de zondagochtend (in onderstaande tekening de 'oranje bol'); de wijze waarop de viering vorm en inhoud krijgt is voor dan van groot belang. Een grote groep kerkleden vindt het in de vaste oecumenische liturgie, maar met enige regelmaat wijken we daar ook vanaf en hebben we meer experimentele diensten of diensten die een specifieke groep aanspreken.

Kerk-zijn is meer dan alleen de viering op zondagochtend. Vanuit de wijkgemeente, of met betrokkenheid daarvan, worden ook vele andere momenten of activiteiten gerealiseerd waar deelnemers iets van het 'heilige' kunnen ervaren (in onderstaande tekening de 'blauwgrijze bollen'). Dat kunnen aparte vieringen (m.n. vespers, cantatediensten, evensongs), pastorale of bezinnende, muzikale of theatrale, diaconale of wijkgerichte activiteiten zijn etc. Deze andere activiteiten nemen voor veel kerkleden in belang toe (tekening met grotere grijsblauwe bollen). Het gaat meestal om activiteiten waarmee we onze plaats in de samenleving invullen, om activiteiten zoals bedoeld in de paragraaf 'Samen en doen'.

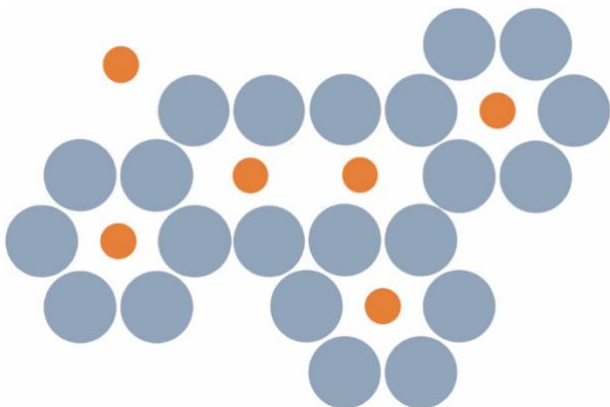
**Profiel in steekwoorden**

liturgie en beleven  
muziek en schoonheid  
maatschappelijk betrokken  
kerk in de wijk  
zichtbaar door aanbod  
samenwerken  
diaconie dichtbij en veraf  
ontmoeten en aandacht  
leren en doen  
voor iedereen: ruimzinnig, twijfel, zoeken  
passende theologische visie

open, gastvrij, warm en laagdrempelig  
(daarin hebben we nog wat te leren)



Als het gaat om het schetsen van onze wijkgemeente, om het typeren van Vredenoord in een profiel, dan gaat het om zowel de oranje bol als de grijsblauwe bollen. De activiteiten die ons kerk-zijn mede



bepalen, vinden vooral hun oorsprong bij kerkleden die geïnspireerd zijn vanuit de vieringen en de ontmoeting met elkaar: wij zijn een actieve gemeente die zijn middelpunt zoekt in de viering. Aan veel van de activiteiten (in de grijsblauwe bollen) wordt ook deelgenomen door kerkleden die we minder vaak zien in onze vieringen en ook door mensen 'van buiten'. Steeds vaker ook dragen zij voor een deel deze activiteiten; we werken bewust of onbewust samen met andere gemeenschappen (zie tekening met netwerk van bollen).

### *Profiel en missie*

De missie van onze wijkgemeente, die wij geformuleerd hebben tijdens het fusieproces, is terug te vinden in de profielschets hierboven.

*Verbonden met de kerk van alle eeuwen en plaatsen, wil Vredenoord een plek bieden aan iedereen die zich wil laten inspireren door de christelijke traditie, de verhalen uit de Bijbel en de ervaringen van medemensen.*

*Gemeenteleden willen bijdragen aan een samenleving waar iedereen tot zijn recht komt.*

*Kernwoorden daarbij zijn: ontmoeten, aandacht, elkaar scherp houden, betrokkenheid bij de wereld en bij elkaar, verdieping en bezinning.*

### *De gebouwen*

De architectuur en ligging van het kerkgebouw is voor een groot deel bepalend voor de wijze waarop aan de viering en het kerk-zijn in de breedte invulling en uitdrukking kan worden gegeven. De sacrale en akoestische kwaliteiten en de architectonische uitstraling en ligging van de Adventskerk, dragen bij aan andere karakterelementen van onze vieringen en kerk-zijn dan de Opstandingskerk, waar het contact tijdens de viering tussen voorganger en kerkbezoekers, het multifunctionele karakter van het gebouw en de ligging middenin de wijk kenmerkend zijn.

Beide dragen nu wezenlijk bij aan het profiel van de wijkgemeente, maar geen van beide kan op dit moment alleen het profiel in de volle breedte dragen.

Het bezit van twee kerkgebouwen is daarnaast niet alleen een financiële opgave, maar ook organisatorisch (inzet van kosters, ambtsdragers, predikanten en vele andere betrokkenen bij vieringen) en draagt niet bij aan verdere versterking van onze kernwaarden ontmoeten, aandacht, betrokkenheid bij elkaar.

### *Rol predikanten*

In het rapport van de werkgroep 'Toekomstscenario's vierplekken' wordt ook aandacht besteed aan het personeelsbeleid van de PGA en het komende emeritaat van predikanten. Het in standhouden van meerdere vieringen, maar ook de duurzaamheid van andere activiteiten wordt daardoor bedreigd.

Aan de predikanten -ook in Vredenoord- worden steeds meer en andere eisen gesteld. Hij/zij is niet alleen meer herder, theoloog, zielzorger en inspirator, maar ook aanjager, organisator, manager en geldwerver voor de vele activiteiten die buiten de zondagse viering om plaatsvinden. We constateerden immers een opwaardering van de activiteiten in de 'blauwgrijze bollen'. Er wordt daarvoor veel creativiteit en inzet van onze professionals gevraagd, terwijl met de ontwikkeling in het ledenbestand de beschikbaarheid van andere dragende krachten minder wordt. Dit stelt ons voor vragen rondom het profiel en de inzet van onze pastores, die we in de nabije toekomst moeten beantwoorden. Deze antwoorden zullen ook van invloed zijn op *wat* we *hoe* kunnen realiseren in de vieringen en bij de andere activiteiten.

Met hun werk in de vieringen en in het pastoraat, maar ook in andere activiteiten, vervullen de predikanten (en vaak ook kerkelijk werkers) een belangrijke samenbindende of verbindende rol in de wijkgemeente. In dit kader vinden we het belangrijk – en bepleiten we bij de PGA - dat de komende jaren in Assen niet bezuinigd wordt op onze professionele krachten.

#### 4. Beleidskeuzen

Op de beleidsdag van zaterdag 31 augustus jl. heeft de wijkkerkenraad het profiel in hoofdlijnen geschetst en een aantal beleidslijnen uitgezet. Door het moderamen zijn deze beleidslijnen als volgt nader geformuleerd:

- a) Met het geschetste profiel onderscheiden we ons ten dele binnen Assen. We willen dit profiel verder versterken, met name op de onderscheidende kenmerken, zodat er keuze mogelijk is binnen de PGA op vorm en inhoud. Het is ons streven om de predikanten zoveel mogelijk ruimte te geven om bij te dragen aan het ontwikkelen en versterken van ons profiel. Daarbij moeten we misschien ook accepteren dat we niet alles zelf kunnen en daarvoor samenwerken met andere wijkgemeenten en kerkgemeenschappen en hun aanbod onder de aandacht brengen. We zullen de komende tijd nader uitwerken hoe wij ons profiel gaan ontwikkelen en versterken, met welke activiteiten wel en welke niet.
- b) Wij streven naar één vierplek voor de toekomst van Vredenoord, met als richtdatum het seizoen 2024-2025;
  - De richtdatum is gekozen als natuurlijk moment vanwege de emeritaatsdatum van onze predikant Roeland Busschers. Daarnaast geeft het -ook onze gemeenteleden- tijd om toe te groeien naar de nieuwe situatie en dit goed voor te bereiden. Het kan zijn dat in de loop van de tijd blijkt - bijvoorbeeld vanwege beëindiging van de huurovereenkomst van de Adventskerk, of bijvoorbeeld een verandering in de situatie van Helène van Noord en/of Roeland Busschers - dat de datum vervroegd moet worden.
  - Deze ene vierplek – eventueel voor specifieke functies gecombineerd met het gebruik van andere locaties – voldoet aan eisen waardoor het mogelijk is om de kernen van ons profiel te behouden en zo mogelijk te versterken. Een volgende stap is het uitwerken van een program van eisen waaraan de ene vierplek volgens ons profiel zou moeten voldoen.
  - De drie scenario's om tot die ene vierplek te komen (verder met alleen de Adventskerk, verder met alleen de Opstandingskerk, of nieuwbouw in het perspectief van de hele PGA) zullen we in overleg met het CvK grondig (laten) onderzoeken op mogelijkheden, haalbaarheid en draagvlak voordat we tot een definitieve keuze komen. Deze definitieve keuze maken we in het seizoen 2020-2021, op basis van een haalbaarheidsonderzoek dat aan tevoren vastgestelde criteria voldoet.
- c) Mede gezien de breed gedragen waarden van gemeenschap en ontmoeting, bereiden wij in de tussentijd de weg voor, door de overgang naar één gezamenlijke viering op de zondagochtend.
  - de scenario's die dáárbij mogelijk zijn (om en om kerken, per periode in één gebouw, etc.) worden met de gemeente besproken in de tweede ronde gemeentegesprekken in oktober 2019.
  - de predikanten krijgen door deze keuze ook meer mogelijkheden om tijd en energie te steken in -de nog nader te bepalen- andere onderdelen van ons kerk-zijn.
  - de wijkkerkenraad heeft verschillende startmomenten van die ene gezamenlijke viering besproken: Pinksteren 2020, met ingang van de startzondag (september 2020), met de start van het kerkelijke nieuwe jaar 2020-2021 (na eeuwigheidszondag, dus de 1<sup>e</sup> advent op zondag 29 november). Ook dit wordt voorgelegd aan de gemeente in de tweede gespreksronde.

## 5. Proces en tijdpad

- ❖ Na vaststelling van de beleidsnotitie in de wijkkerkenraad wordt deze gepubliceerd;
- ❖ In oktober vinden 4 gemeentegesprekken plaats over de koers en besluiten uit de notitie;
- ❖ In het moderamen van 21 oktober worden de resultaten van de gemeentegesprekken geïnventariseerd en verwerkt in een definitieve tekst ter vaststelling in de wijkkerkenraad;
- ❖ In de kerkenraadsvergadering van 4 november a.s. wordt de beleidsnotitie vastgesteld, waarna deze met een brief wordt gestuurd naar AK/CvK en breder gepubliceerd; de werkgroep toekomstscenario's wordt bedankt en opgeheven;
- ❖ Naast de publicatie van de definitieve notitie, zal deze mondeling voor belangstellende gemeenteleden worden toegelicht op een nader vast te stellen moment.
- ❖ De AK en het CvK zijn de kerkelijke organen die uiteindelijk over kerkgebouwen en kerkelijk medewerkers beslissen. Daarvoor lopen AK/CvK nu ook een eigen beleidsproces. Het beleidsstuk van Vredenoord is dus vooral een dringend advies aan AK/CvK. Daarom wil het moderamen in november/december met hen overleggen hoe de verschillende beleidsprocessen van de PGA en van Vredenoord inhoudelijk en qua proces op elkaar kunnen worden afgestemd;
- ❖ Een werkgroep of de Beleidscommissie Vieren wordt in november gevraagd de overgang naar één zondagse viering uit te werken en besluitvorming in het voorjaar van 2020 door moderamen/kerkenraad voor te bereiden;
- ❖ In overleg met AK/CvK wordt eind van dit jaar een andere werkgroep ingesteld die de haalbaarheid, mogelijkheden en draagvlak van de drie scenario's zal onderzoeken; deze werkgroep zal gevraagd worden voor de zomer van 2020 een tussenrapportage uit te brengen, zodat vervolgbesluitvorming door de wijkkerkenraad kan plaatsvinden en communicatie met de wijkgemeente gepland kan worden. Eind 2020 zal deze werkgroep een definitieve rapportage en plan voorleggen aan moderamen/wijkkerkenraad.

Namens wijkkerkenraad Vredenoord

Henk F. Schoep  
*voorzitter*